

Gilbert Achcar: Det syriska upproret mot kontrarevolutionerna

[Intervju av Terry Conway för den brittiska organisationen [Socialist Resistance](#), 7 oktober 2013. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Terry Conway: Skulle du innan vi riktar in oss mer specifikt på Syrien kunna analysera läget för det arabiska upproret?

Gilbert Achcar: Det som händer nu bekräftar vad jag har sagt redan från början. Det faktum att det som hände i december 2010 i Tunisien inte var en ”vår” som media kallade det – en kort period av politisk förändring där den ena diktatorn efter den andra störtas och öppnar vägen för en trevlig parlamentarisk demokrati, och sedan är det inget mer med det. Upproren framställdes som en ”Facebook-revolution”, ännu en av dessa ”färgrevolutioner”.

Jag var en av de som ända från början bestämt hävdade att det var en felaktig bild av verkligheten. Det som började utvecklas 2011 var en långvarig revolutionär process, som skulle utvecklas under många, många år, om inte decennier, i synnerhet om vi tar hänsyn till dess geografiska utbredning.

Ur detta perspektiv är det som skett hittills bara processens inledningsfas. I vissa länder har de lyckats gå utöver det första skedet att störta de existerande regeringarna. Det gäller Egypten, Tunisien och Libyen – de tre länder där regimerna störtades av upproret. Och man kan se att dessa länder fortfarande befinner sig i ett tillstånd av tumult, instabilitet, som är vanliga under revolutionära perioder.

De som gärna ville tro att de arabiska upproren har upphört eller var dödfödda koncentrerade sig på de islamistiska krafternas inledande segrar vid valen i Tunisien och Egypten. Gentemot dessa domedagsprofeter betonade jag att detta faktiskt var oundvikligt, eftersom valen som hölls så snart efter störtandet av de despotiska regimerna bara kunde återspegla styrkeförhållandena mellan de organiserade krafter som fanns i dessa länder. Jag hävdade att de islamistiska fundamentalisternas tid vid makten inte skulle bli lång, med tanke på den revolutionära processens verkliga rötter.

Denna långvariga revolutionära process har sina rötter i regionens sociala verklighet, som kännetecknas av många decenniers bromsad utveckling – en sedan flera decennier högre arbetslöshet, i synnerhet ungdomsarbetslöshet, än i någon annan region i världen. Det var de verkligt grundläggande orsakerna till explosionen, och så länge man inte tagit itu med dessa orsaker kommer processen att fortsätta. Varje ny regering som saknar en lösning på dessa grundläggande problem kommer att misslyckas.

Det var förutsägbart att muslimska brödrskapet skulle misslyckas – i min bok *The People Want* [Folket vill ha], som naturligtvis skrevs innan Mursi störtades i Egypten, hävdade jag att det muslimska brödrskapet ofrånkomligen skulle misslyckas. Jag skrev samma sak om Ennahda i Tunisien, som nu står inför en mycket stark proteströrelse som ifrågasätter regeringens framtid.

Så det är en pågående process i hela regionen, som precis som varje revolutionär process i historien har sina upp- och nedgångar, perioder av framsteg och perioder av bakslag – och ibland oklara perioder.

Den hittills mest tvetydiga händelsen under hela processen har varit de senaste erfarenheterna i Egypten, där vi såg enorma massmobiliseringar mot Mursi den 30 juni, en mycket avancerad erfarenhet i demokrati av en massrörelse som krävde att en vald president skulle återkallas eftersom han hade förrått de löften han hade givit folket. Men samtidigt – och här ligger så klart tvetydigheten – hade vi militärkuppen och de utbredda illusionerna att armén skulle kunna spela en progressiv roll, inklusive bland dominerande delar av den breda vänstern liksom bland liberaler.

TC: Så hur passar din analys av situationen i Syrien idag inom dessa övergripande ramar av vad som sker i hela regionen?

GA: Det kan inte finnas någon tvekan om att det som började i Syrien 2011 är en del av samma revolutionära process som i andra länder. Det är en del av samma fenomen och det drivs av samma grundläggande orsaker – bromsad utveckling, arbetslöshet och speciellt ungdomsarbetslöshet.

Syrien är definitivt inget undantag – det är i själva verket ett av de mest intensiva fallen av social och ekonomisk kris i regionen. Den uppkom som resultat av den nyliberala politik som Assads hade genomfört – både far och son men speciellt sonen eftersom han kom till makten ett dussintal år efter sin faders död.

Syrien är ett land som under det senaste årtiondet har upplevt en massiv utarmning, speciellt på landsbygden. Fattigdomen har ökat och hade nått en situation där nästan en tredjedel av befolkningen låg under landets fattigdomsgräns, med en ökande arbetslöshet. Strax innan upproret var den underskattade officiella arbetslöshetsciffran totalt 15%, och mer än en tredjedel för unga människor mellan 15 och 24 år.

Allt detta ägde rum mot bakgrund av enorm social ojämlikhet, en ytterst korrumpad regim – där Bashar al-Assads kusin blev landets rikaste person, som av vida kretsar anses kontrollera mer än hälften av ekonomin. Och det är bara en medlem av den härskande klanen – där alla medlemmar fick oerhörda materiella förmåner. Klanen fungerar som en riktig maffia och har styrt landet i flera decennier.

Detta utgör explosionens djupa rötter, tillsammans med det faktum att den syriska regimen är en av de mest despotiska i regionen. Jämfört med Assads Syrien var Mubaraks Egypten en ledstjärna för demokrati och politisk frihet!

Så det var ingen överraskning att det efter Tunisien och Egypten, Libyen, Jemen etc blev Syrien som också kom med i rörelsen. Och det var heller ingen överraskning för sådana som jag som kände till den syriska regimens karaktär att rörelsen inte kunde uppnå det den hade uppnått i Tunisien och Egypten med hjälp av massdemonstrationer.

Det speciella med denna regim är att Assads far har omvandlat och omdanat statsapparaten, i synnerhet dess hårda kärna – de väpnade styrkorna – för att skapa ett säkerhetsgarde åt sig själv. Armén, speciellt elitförbanden, är knuten till själva regimen på olika sätt, mest iögonfallande genom att använda sekterism. Till och med folk som aldrig har hört talas om Syrien tidigare vet att regimen grundar sig på en minoritet i landet – alawiterna, som utgör omkring 10% av befolkningen.

Med en militär som är helt lojal till regimen var det en falsk illusion (och i början hade rörelsen många illusioner) att regimen kunde störtas enbart med hjälp av massdemonstrationer. Det var i viss mening oundvikligt att upproret skulle förvandlas till ett inbördeskrig, ty det finns inget annat sätt att störta en regim av denna karaktär utan ett inbördeskrig.

I revolutionernas historia är fredliga revolutioner i själva verket undantag, inte regel. Även om de flesta revolutioner inte startade med ett inbördeskrig, som den kinesiska revolutionen gjorde, så ledde de mycket snabbt till inbördeskrig, som den franska, den ryska etc.

Samtidigt är den syriska regimen bara en av de kontrarevolutioner som det syriska upproret står inför, även om det är den överlägset dödligaste. En andra kontrarevolution utgörs av monarkierna vid Persiska viken, reaktionens viktigaste bastion i hela regionen. Dessa monarkier reagerade på det arabiska upproret på det enda sätt de kunde reagera, speciellt med tanke på att deras gudfader, USA-imperialismen, inte befann sig i en position där den kunde ingripa som en kontrarevolutionär kraft mot upproren. De försökte därför ta över dem, vinna tillbaka rörelsen.

För monarkierna vid Persiska viken innebar det att försöka förvandla de sociala och demokratiska

revolutionerna till rörelser under ledning av krafter som inte är något ideologiskt hot mot dem. Det gäller det muslimska brödrskapet som fick ett starkt stöd av emiratet Qatar, liksom alla möjliga sorters salafister – från ”moderata” till jihadister – som fick stöd från det saudiska kungadömet eller olika wahabi-salafistnätverk i länderna kring Persiska viken.

Dessa monarkier har gjort sitt bästa för att det syriska upproret ska leda till ett resultat som är i deras intresse – det vill säga omvandla den demokratiska revolutionen, som skulle bli ett hot mot dem, till ett sekteristiskt krig. Här sammanfaller faktiskt deras intressen med den första kontra-revolutionen – det vill säga regimen.

Det som fanns i Syrien i början var demonstrationer, precis som överallt annars i regionen. De organiserades och leddes av unga människor som bildade nätverk via sociala media – mycket modiga mobiliseringar med klara sociala, demokratiska och antisekteristiska krav. Men ända från dag ett hävdade regimen att de leddes av al-Qaida, precis som Gaddafi låtsades i Libyen.

I båda fallen var det ett meddelande som riktades till väst. De sa till Washington: ”Det är inget tvivel om att vi är era vänner, vi kämpar mot samma fiende, vi kämpar mot al-Qaida, så ni ska inte gå mot oss utan istället stöda oss.”

Den syriska regimen gjorde mer än att föra ett propagandakrig – den släppte ut jihadister ur sina fångelser för att hjälpa utvecklingen av denna strömning under upproret. Det finns en utbredd tro inom den syriska oppositionen att al-Qaidagrupperna är infiltrerade och manipuleras av regimen. Det är faktiskt ingen långsökt tanke – det finns förvisso någon sorts inblandning även om ingen kan säga hur mycket.

Sedan finns det ännu en tredje kontrarevolutionär kraft som arbetar mot det syriska upproret: det är naturligtvis USA – och jag skulle vilja lägga till Israel. USA är kontrarevolutionärt i ordets fulla mening vad gäller Syrien, som det också är i förhållande till alla länder i regionen. Washington vill inte att någon *stat* ska raseras. De vill ha vad de kallar ”en ordnad övergång” – att makten övergår i andra händer men att statens struktur förblir i grunden oförändrad.

I Washington och London talar de hela tiden om ”lärdomarna från Irak” och förklarar att de gjorde fel i att upplösa den baathistiska staten. Alltså: vi skulle ha behållit den staten och bara avsatt Saddam Hussein, och om vi hade gjort det så skulle vi inte ha fått så mycket problem.

Ni kanske undrar: Libyen då? Tja, innan Gaddafis fall skrev jag en lång artikel som förklarade att NATO:s intervention i Libyen var ett försök att ta över upproret – att styra det och leda det medan de förde förhandlingar med Gaddafis son Saif al-Islam, som av väst betraktades som en bra medlem av den härskande familjen. De ville att han skulle få sin far att avgå till hans förmån, vilket skulle ha passat Washington, London, Paris och resten alldeles utmärkt. Men det libyska upproret gick naturligtvis längre än det när revolten i Tripoli ledde till att hela regimen föll samman.

För Syrien säger Washington klart och tydligt – till och med under den senaste krisen rörande kemiska vapen – ”Vi vill inte att regimen ska störtas, vi vill ha en politisk lösning.” Det är vad Obama också kallade en ”Jemenlösning” för ett år sedan.

Vad hände egentligen i Jemen? Efter ett års uppror överlämnade president Ali Abdullah Saleh med ett stort leende makten till vicepresidenten, och har sedan dess varit kvar i landet där han fortfarande drar i många trådar. Det är rena farsen – en verklig besvikelse för de radikala krafterna i det landet. Det är också därför det är långtifrån över i Jemen, även om man inte hör om det i nyheterna här i väst. Rörelsen fortsätter i Jemen, vilket den också gör i Bahrain och över hela regionen.

Det är den här sortens lösning USA vill ha för Syrien. De vill inte ingripa militärt som de gjorde i Libyen. Det senaste bråket uppkom på grund av att Washington kände sig pressat och att dess ”trovärdighet” stod på spel efter att Obama hade dragit sin ”röda linje” angående användningen av kemiska vapen. Men även när de övervägde angrepp så förklarade de att det skulle bli mycket

begränsade angrepp som inte skulle påverka styrkeförhållandena. *New York Times* publicerade en lång artikel som rapporterade att Israel önskade exakt samma sak: begränsade angrepp som inte skulle ändra styrkeförhållandena i Syrien.

Västmakterna skulle inte ge något betydande stöd – i synnerhet inte militärt stöd – till någon, för de har inte tilltro till någon kraft inom oppositionen. Som chefen för USA:s högsta militärledning, general Martin Dempsey, skrev: ”Syrien idag handlar inte om att välja mellan två sidor utan snarare att välja en av många sidor. Jag anser att den sida vi väljer måste vara beredd att främja sina och våra intressen när balansen ändras till deras fördel. Idag gör de inte det.”

TC: Du nämnde inte Ryssland när du talade om kontrarevolutionära krafter. Är det riktigt att beskriva dem som en fjärde kolonn?

GA: Jag nämnde dem inte eftersom de uppenbarligen är en avgörande kraft för att stödja Assads regim. I den meningen är Putins Ryssland en del av den första kolonnen, inte en fjärde.

TC: Är det inte så att deras inblandning inte bara ger viktiga materiella resultat genom att förse Assad med vapen, utan också ett viktigt ideologiskt resultat genom att de förvirrar vissa som man förväntar sig skulle stöda upproret?

GA: När det kommer till kritan har det syriska upproret mycket få vänner. Till och med bland personer som man förväntar sig skulle vara vänligt inställda till revolutioner kan vi se en del fientliga attityder – folk som har låtit sig luras av den syriska regimens propaganda som framställer hela upproret som jihadister, liksom av Moskvas propaganda.

Och en del tittar på Ryssland som om de fortfarande är Sovjetunionen, trots att USA vad beträffar politisk och social karaktär nästan förefaller progressivt jämfört med vad Putins Ryssland är: en auktoritär regim, vildsint kapitalism, en enhetlig inkomstskatt på 13%, rövarbaroner och så vidare. Det finns större anledning att betrakta Ryssland som ett imperialistiskt land än som ett anti-imperialistiskt.

Vad gäller de som anser att den syriska regimen är ”anti-imperialistisk” så bortser de helt enkelt från denna regims historia och den rena opportunistism på vilken den grundar sin utrikespolitik.

Assads Syrien intervenerade i Libanon 1976 för att krossa det palestinska motståndet och den libanesiska vänstern och förhindra deras seger över den libanesiska extremhögern. 1983-1985 förde eller stödde de krig mot de palestinska flyktinglägren i Libanon. 1991 stred den syriska regimen mot Irak under amerikanskt befäl, den var en del av den USA-ledda koalitionen. Från 1990-talet till 2004 var den syriska regimen beskyddare av Rafic Hariris nyliberala, USA-vänliga regering i Libanon. Och under alla dessa år har den syriska gränsen mot Israel varit den lugnaste och säkraste av alla Israels gränser.

Så inte i någon mening kan den syriska regimen beskrivas som ”anti-imperialistisk”. Det är en ytterst opportunistisk regim som inte tvekar att byta sida och allianser för att gynna sina egna intressen.

TC: Kan du säga något om styrkeförhållandena inom den syriska oppositionen?

GA: Utifrån rapporter från vänner som jag litar på och som har besökt alla de områden som kontrolleras av oppositionen så utgör de två al-Qaidagrupperna inte mer än 10% av de stridande förbanden medan salafisterna troligen utgör omkring 30%.

Det gör att en majoritet av trupperna verkar under Fria syriska arméns (FSA:s) fanor, även om delar av den också lutar åt islamismen. Det beror på att de viktigaste finansieringskällorna till de syriska regimfientliga trupperna har varit islamistiska och kommer från Persiska viken, från monarkierna till olika religiösa nätverk.

Det handlar om de väpnade grupperna. Vad gäller det folkliga motståndet så är den överväldigande

majoriteten av folket inte intresserade av en islamistisk stat, utan av de demokratiska och samhällsliga strävanden som har varit upprorets mål ända sedan det började.

TC: Kan du säga något om hur motståndet organiserar sig och vad det har för krav?

GA: Motståndet är mycket brokigt. Under upprorets första månader var de första ledarna – precis som överallt annars i regionen – mest unga människor som bildade nätverk över internet. De organiserade sig via lokala samordningskommittéer (LCC) och utarbetade ett progressivt program: demokratiskt, antisekteristiskt och med sekulär inriktning. På det hela taget en klart progressiv samling krav som man inte kunde låta bli att stöda om man är vänster.

Det andra steget var bildandet av Syriska nationella rådet (SNC) utomlands. Det är en stor skillnad gentemot Libyen, där Nationella övergångsrådet bildades inne i landet och erkändes som legitimt av större delen av det libyska upproret, även om det fanns en del problem även där. SNC bildades utomlands av personer som inte hade någon verklig del i ledningen för upproret själv, men hade en del kontakter. Det skapades med inblandning från Turkiet och Qatar. Emiratet finansierade SNC, speciellt det muslimska brödrskapet, som var och fortfarande är en viktig del av denna officiella opposition i exil.

Men i samma SNC kan man hitta folk som tillhör den syriska vänstern, som Folkets demokratiska parti vars ursprung är en splittring från det syriska kommunistpartiet. Och LCC blev själva representerade i SNC och erkände dess ledning över oppositionen. Även här kan man utifrån en vänsterståndpunkt hålla med om större delen av SNC:s program – det är demokratiskt, antisekteristiskt och har i stort sett en sekulär inriktning. Man kan naturligtvis säga att det inte är socialt nog, men detta är verkligen inte en radikal vänsterledning, det är en sak som är säker.

SNC har nu avlösts av Syriska nationella koalitionen. Det är i grund och botten en koalition av krafter vars sammansättning liknar de krafter som var inblandade i de egyptiska och tunisiska upproren. Man ska inte glömma att det muslimska brödrskapet och salafisterna deltog i upproret även i Egypten, jämsides med liberalerna och vänstern.

I och med militariseringen av kampen, när upproret övergick till ett inbördeskrig, vilket skedde successivt från och med hösten 2011, så har vi sett uppkomsten av hårda islamistiska jihadistgrupper, inklusive två grupper som agerar under al-Qaidas fana, med motsättningar mellan dem och de salafistiska grupperna. Av de två al-Qaidaanslutna grupperna kommer de flesta stridande i den ena gruppen från utanför Syrien och den andra är huvudsakligen syrisk – det finns spänningar mellan dem. Det har blivit allt fler sammandrabbningar mellan FSA, den officiella oppositionens väpnade del, och al-Qaidagrupperna.

Det känns lugnande att se att de hårda jihadisterna alltmer fördöms av oppositionens huvudströmning, men man inser också att den sistnämnda inte kan föra krig på två fronter – de har redan problem med de mycket ojämna styrkeförhållandena mellan sig själv och regimen.

Tyvärr finns det ingen vänster närvarande i den väpnade kampen. Den radikala vänstern i Syrien är hursomhelst mycket marginell, och den bredare vänstern har inte försökt att organisera sig separat i FSA.

TC: Hur har oppositionen svarat på regimen försök att framställa dem som sekterister?

GA: De har svarat på olika sätt – med hjälp av uttalanden och tillkännagivanden, banderoller i demonstrationerna, att använda namnen på alawitiska eller kristna eller drusiska gestalter i historien i sina fredagsmobiliseringar etc.

Faktum är att det inte går att jämföra de sekteristiska mord som har utförts av regimen och dess shabbiha – dess miliser som har gjort sig skyldiga till sekteristiska massmord – med de sekteristiska mord som de regimfientliga trupperna utfört. De sistnämnda begås till största delen av jihadisterna,

som jag betraktar som ännu en kontrarevolutionär kraft.

Det förekommer naturligtvis vildsinta reaktioner från personer med dåligt politiskt medvetande som reagerar på ett sekteristiskt sätt på regimen brutalitet. Vad förväntar ni er? Det är inte en armé av marxistiska intellektuella som trotsar regimen – det är ett folkligt uppror och utan något politiskt ledarskap som kan skola folket.

Så det sker sekteristiska aktioner från oppositionens sida som en reaktion på regimen massiva sekterism. Samma sak skedde under det libanesiska inbördeskriget med mycket större likhet vad gäller antalet sekteristiska mord från båda sidor – om det vore en måttstock så skulle alla ha avvisat båda sidor lika mycket under det libanesiska inbördeskriget.

Vi ska givetvis fördöma alla sekteristiska handlingar närhelst de händer – och de fördöms faktiskt av oppositionen och FSA. Men vi ska inte gå i fällan att bortse från skillnaderna i antal mellan regimen sekteristiska massmord och de som begås av de regimfientliga trupperna.

TC: Hur är förhållandet till kurdernas kamp?

GA: I början uppvaktade både regimen och oppositionen kurderna. Regimen gjorde det därför att den inte ville att kurderna skulle ansluta sig till upproret, och upproret gjorde det därför att de ville få med dem. I sitt program tog SNC med erkännandet av minoriteternas rättigheter – inte ända till att erkänna rätten till självbestämmande. Men det är ju inte ens ett enhälligt krav från kurderna i Syrien, även om jag givetvis skulle vara starkt för att försvara denna rätt.

Den syriska kurdiska rörelsen tog chansen och tog kontroll över de kurdiska områdena. Den dominerande kraften bland de syriska kurderna är knutna till PKK, som dominerar i den turkiskt kontrollerade delen av Kurdistan och under åren har odlat banden till den syriska regimen.

Men kurderna ingriper inte direkt i inbördeskriget, de är fullt upptagna med att kontrollera sina egna områden och upprätta ett faktiskt självstyre precis som hände i Irak. Jag har svårt att tänka mig att de skulle förlora det i framtiden – så det är en landvinning för dem. De håller ett visst avstånd till inbördeskriget, fränsett sammandrabbningar med jihadisterna nu och då.

TC: Hur skulle du beskriva situationen i de områden som kontrolleras av FSA? Den humanitära situationen är uppenbarligen en katastrof, men hur skulle du beskriva den politiskt?

GA: Ja, den humanitära situationen är definitivt skrämmande. I många av de områden där oppositionen har tagit över och gjort sig av med den baathistiska staten så har vi sett hur det har skapats lokala demokratiska kommittéer med någon sorts val.

Det är absolut positivt, men det är ganska normalt när myndigheterna försvinner på ett ställe att försöka organisera något för att ersätta dem. Man bör inte beskriva sådana kommittéer som ”sovjeter” eller något liknande – det vore en fullständig överdrift. Dessa strukturer kan vara en intressant möjlighet för framtiden, men för tillfället är de bara åtgärder för självorganisering för att ersätta det maktvakuum som uppstod efter de lokala statliga organens sammanbrott.

TC: Hu skulle du vilja sammanfatta vad vänstern borde göra vad gäller Syrien?

GA: Det är väldigt viktigt att träda fram och solidarisera sig med det syriska upproret och inte söka undvika det. Om vi tror på folkets rätt till självbestämmande, om vi tror på folkets rätt att fritt välja vem de vill, då får inte vår ståndpunkt förändras även om vi skulle ha ett uppror som leds av islamistiska styrkor – det gjorde vi till exempel inte när det gällde Gaza och Hamas eller motståndet i Irak, som jag vill påminna om var mycket mer under islamistisk kontroll än något som man haft i Syrien.

Av alla dessa orsaker tycker jag att det är mycket viktigt att uttrycka sin solidaritet med den syriska revolutionen, att bygga band till de progressiva inom den syriska oppositionen, att bemöta regimen och Moskvans propaganda och fördöma Washingtons och västs delaktighet i det brott mot

mänskligheten som begås i Syrien.